

široke in globoke!" N. ps. V stavku: „Sila moč premaga“ je glagol „preмага“ dopovedek in njemu je „moč“ dopolnek. Isto tako je v stavku: „Lepo je vsakemu milo“ „vsakemu“ pridevnemu dopovedku „(je) milo“ dopolnek. Tedaj, rekel bi kdo, je definicija: „Dopolnek je isti člen ali del stavkov, ki dopolnjuje dopovedek“ resnična in prava. Da! tukaj. Toda pogledimo si dopolnke pri ostalih stavkih, in prepričamo se, da se to pravilo ne dá uporabljati za razlago njihovih dopolnkov. Pravilo pa mora biti splošno. V stavku: „Razumeti resnice božje je dar božji“ je v nedoločniku glagol „razumeti“ osebek, in temu je beseda „resnice“ dopolnek. V stavku: „Lakota nepremagljiva preti odpreti grada trdna vrata“ je dopovedek glagol „preti“, sicer po svojem pojmu nepopolen, torej zahteva, da postane popolen, dopolnka, in ta je v nedoločniku stoječ glagol „odpreti“ temu pa služi samostalnik „vrata“ kot dopolnek. V stavku: „Vsa drevesa so preslaba roditi to sladkost“ dopolnjuje po pojmu nepopolni pridevnik „preslaba“, ki je s svojim pomožnikom v stavku dopovedek, glagol „roditi“, ki stoji v nedoločniku, in tedaj ni dopovedek, ampak dopolnek, in temu je dodan dopolnek „sladkost“. V stavku: „Pojdi hlapec kopat jame, oj široke in globoke“ ni v namenilniku glagol „kopat“ dopovedek, ampak dopolnek h glagolnemu dopovedku „pojdi“ in njemu pridružen je dopolnek „jame“. Da si ogledamo še dopolnek pri samostavnem dopovedku, vzemimo n. pr. stavek: „Za uk si prebrisane glave, pa i. t. d.“ (Vodnik), kajti le v tem slučaju, namreč da stoji s pridevnikom združeni samostalnik v roditeljskem kot dopovedek, smemo pri samostalnem dopovedku dopolnka iskati; drugi samostalni dopovedki dopolnka ne trpi pri sebi. A tudi pri samostalnem dopovedku v roditeljskem je to le na videz. Razložimo si zgoraj navedeni stavek na drobno! „Za uk“ je brez dvombe dopolnek, „(si) prebrisane glave“ je dopovedek; in pridevnik „prebrisane“ je prilastek k samostalnemu „glave“, in tedaj ostane nam še za dopovedek le samostalnik „glave“. Se-li v tem slučaju dopolnjuje po dopolnku „za uk“ dopovedkov samostalnik „glave“, ali prilastkov pridevnik „prebrisane“? Gotovo ta. Kajti le pridevnik „prebrisane“ je po pojmu nepopolen in potrebuje dopolnka, ne pa samostalnik „glave“. Tedaj tudi te vrste samostalni dopovedki ne trpi dopolnkov. Tedaj, ker smo pri preiskavi našli dosti dopolnkov, ki ne dopolnjuje dopovedkov, pa tudi dopovedkov, ki se nikdar ne družijo z dopolnki, je tudi definicija: „Dopolnek je isti stavkov člen ali del, ki dopovedek dopolnjuje“ neresnična.

(Dalje prih.)

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje in konec.)

Tržiše.

Ta farna in šolska občina je pod Mokronogom in Št. Rupertom ob Mirni. Farna občina sv. Trojice šteje 2188 duš. K tej župljanski cerkvi spadajo te-le podružnice: sv. Device Marije v Tržišah (s pokopališčem), sv. Jurija na Gori, sv. Jakoba v Pavlji vasi in sv. Lenarta v Gaberjelah. — Pod politično občino Tržiško, ki pa šteje samo 851 ljudi, spadajo te-le kraji: Brunavas (69 lj.), Kapljas (101), Medvedjek (215), Skrovnik (83), Tržiše (126), Vodale (114) in Vrhek (143 ljudi). — Fara je bila ustanovljena l. 1752., prej je spadal ta kraj pod faro Št. Rupertske. Šolo so ustanovili tukaj l. 1879., šolskega poslopja pa še dandanašnji nimajo.*)

*) Obširnejšega opisa o tem kraju ne moremo priobčiti, ker nam dotični gospod na našo ponovljeno prošnjo in vprašanje ni odgovoril. Pis.

D o b o v e c.

Dobovec je majhna župnina, šteje samo 730 duš in še nima šole. Je v politični občini Svibenjski (sv. Križ). K župljiški cerkvi sv. Ane spadajo podružnice: 1. Matere božje v Ključevici, 2. sv. Mihaela v Završeh, 3. sv. Neže, 4. sv. Jodoka in kapela sv. Konstancije na Kumu. Župnina je tu od l. 1776. Na Kumu je bila že v Valvazorjevih časih imenitna božja pot.

Vкупni pregled Krškega okrajnega glavarstva.

Vкупno okrajno glavarstvo obsega nad 8 kv. mirijametrov (865 kv. km.) in šteje (po ljudskem štetju od l. 1880.) 51.023 stanovalcev*), za 1000 več, kakor pred 11 leti (l. 1869.). Žensk je za dober 1000 več nego moških. Na 1 kv. km. biva 59 stanovalcev. Bolj obljuden je samo Kameniški okraj na Kranjskem.

Po jeziku materinskem so vsi stanovalci Slovenci. Po veri so katoličani (protestantov ni), le kakih 100 je pravoslavni in združenih Grkov (Starovercev) v Kostanjeviškem okraju.

Tla so večinoma hribovita, da-si sta Krško in Št. Jernejško polje jako veliki in obsegati morebiti $\frac{1}{5}$ vse površine v Krškem okrajnem glavarstvu. Hribi so obraščeni z vinsko trto in gozdi, mej njimi so prijazne dolinice, n. pr. Št. Rupertska, Savska, Škocijanska dolina. Nizke gore se nahajajo v tem obsegu samo na severo-zahodni in jugo-zahodni strani, namreč velikani dolinjski Kum (1217 metrov visok) in podolgovati Gorjanci ob meji Hrvaške s sledečimi vrhovi: sv. Jedert 883 metrov, Pirčev vrh 804 m. in Čirnič 620 m. visok.

Vsa zemlja v tem glavarstvu je rodovitna, le ob Krki se nahaja nekoliko močvirja. Veliki gozdi so na Gorjancih in v Krakovem (mej Rako in Kostanjevico), tudi drugod so nekateri hribi in rebra obraščena z gozdom. Največja reka je Sava, ki na dolgem teku, od Dobovške fare pa do Jesenic mej Kranjsko od Štajerske, v Leskovski in Cerkljanski fari pod Krškom je pa nekaj kranjskega zemljišča (Vrbina) še na levem bregu Save. Krka teče od Dobrave v Škocijanski fari pa do Čateža, kjer se v Savo izliva, po Krškem okrajnem glavarstvu. Rečica Mirna priteče malo nad Mokronogom v to glavarstvo in se pri Boštanji v Savo izliva.

Ljudstvo si služi svoj vsakdanji kruh s poljedelstvom, vinorejo in živinorejo. Največ si opomore v dobrih letinah z vinom, potem s sadjem, zlasti s češpljami. Druzihi pridelkov pridelajo največ le za domačo rabo in potrebo. Materijelno stanje ljudstva je v obče srednje in slabo, ker tiči ljudstvo zelo v dolgovih. Omika je srednja; starejši ljudje ne znajo pisati, mnogi tudi ne čitati; v prejšnjih časih ni bilo šol, vsaj še danes ni po vseh farah šole, in pred 10 leti ni bilo nikjer niti ene večrazredne šole. — Ljudstvo je dobro, gostoljubno in postrežljivo; mnogo je pa tudi prepirljivih ljudi, ki niti s svojim sosedom v miru in prijateljstvu živeti nečejo. V obče so pa ljudje premalo delavni in varčni ter preveč razvajeni v jedi in pijači.

Za duševno omiko skrbí 1 meščanska in 22 ljudskih šol ter 2 šoli za silo. 1 ljudska šola ima 4 razrede (v Krškem), 4 šole po 3 razr. (v Leskovci, Št. Jerneji, Mokronogu in Radečah), 6 šol po 2 razr. (na Raki, Studenci, Kostanjevici, Čatežu, Št. Rupertu in Škocijanu), ostale imajo pa po 1 razred. Posvetnih duhovnikov je 43 v vsem okrajnem glavarstvu, v Krškem so še 3 redovniki — kapucinci. Učiteljev je 29, učiteljic 14.

*) Mej temi je 50.425 Slovencev in 377 Nemcev. Vsi stanujejo v 9847 hišah. Razen treh protestantov so vsi katoličani.

V vsem okrajnem glavarstvu so 4 sodnijski okraji s sodiščem in z davkarijami.

Krški sodnijski okraj šteje 15.915 ljudi, 4 občine (Krško s 5228, Raško s 3147, Studeniško s 3101 in Cerkljansko s 4439 stan.) ter 143 krajev (vasi).

Kostanjeviški okraj šteje 11.652 stan. in 4 občine (Kostanjevica 2452, Št. Jarnej 3866, Dolina Vel. 3236, Križ 2098 stan.) ter 139 krajev (vasi).

Mokronoški okraj šteje 14.457 ljudi, 6 občin (Šmarjeta 2363, Mokronog 2405, Št. Rupert 4345, Trebelno 1967, Škocijan 2526 in Tržiše 851 ljudi) in 124 krajev.

Radeški okraj ima 8999 ljudi, 4 občine (sv. Križ-Svibno 2316, Dvor (Št. Janž) 2178, Radeče 2503, Boštanj 2002 ljudi) ter 55 krajev (vasi).

V vsem okraji je 22 župnij (fará), 18 političnih občin, 461 krajev, mesti ste 2, trga 2, 457 pa vasi. Največja župnina je Leskovška (6727 stan.), največja občina je Krška (5228 stan.), največje mesto Krško (900 stan.), največji trg Mokronog (855 stan.), največja vas Leskovec (574 stan.).

Dodatek k zgodovinskim opisom.

O najstarejši zgodovini Krškega okraja se nam potrebno zdi še nekaj dodati.

O Krškem ob Savi je govor že l. 895. po Kr., ko je cesar Arnulf daroval nekemu Valtunu posestva v Rajhenburgu in v Krškem. Leta 1141. se imenuje Bertold lastnik Krškega gradú. Leta 1189. se pa navajajo grofi Bogen kot lastniki, ki so imeli tudi Mokronog, Rako in druge kraje tod. L. 1137. se navaja Henrik kot lastnik Mokronoškega gradú, o katerem je govor n. pr. tudi l. 1256. L. 1370. se imenuje kapelica v Mokronogu. — O Kostanjevici je govor še l. 1091; v tem letu je prišla namreč v last grofu kranjskemu (gorenjskemu) Popu, dočim je velik del posestev ob Savi in Krki spadal takrat oglejskim patrijarhom. — O nekdanjem kartuzijanskem samostanu v Pleterjah (v fari Št. Jarnejski) imamo dostaviti, da je tū stal že v 12. stoletji grad Sicherstein (l. 1147. se imenuje Rudiger S.); od posestnikov enacega imena, kupil je grad Celjski grof Hermann II. in napravil iz njega samostan.

Mnogo zanimivega bi se še dalo navesti iz zgodovine teh krajev; toda opis bi postal preobširen in morebiti tudi preučen za kroge, katerim je namenjen.

D o p i s i.

Iz Trsta. † Anton vitez Klodič-Sabladoski, nadepolni sin obče spoštovanega našega c. k. deželnega šolskega nadzornika, umrl je tū 11. preteč. meseca, star 21 let. Lehka mu bodi zemljica!

Iz Gorice, v 24. dan maja. (Mestna in okoliška okrajna učiteljska konferenca. Izpiti o učiteljski sposobnosti.) V 14. dan t. m. je imelo Goriško mestno ljudsko-šolsko učiteljstvo okrajno konferenco, o kateri bi sicer ne imel »Učit. Tovariš«, kot slovenski šolski list, ničesar sporočati — kajti naše komunalne šole so izključivo italijanske — ako bi po §. 4. ministerskega ukaza z 8. maja 1872. l. ne bilo dolžno udeležiti se te konference tudi učiteljsko osebje tukajšnjega c. k. izobraževališča, deske in dekliške vadnice, mej kojim je 14 Slovencev, oziroma Slovenk.

Dnevni red bil je takrat le kratek; imel se je izbrati jeden odposlanec k prihodnji deželni učiteljski konferenci. Takoj začetka pa predlagal je prof. dr. K., naj bi se zborovanje vršilo v nemškem jeziku (do zdaj se je to godilo v italijanščini), in sicer zato, ker so skoro vsi udeleženci zmožni nemščine, v tem ko je italijanščina marsikomu popolnoma tuja. Temu nasproti je